

Stichting Hollandpromote.com

Juridische Advisering, Mediation en Uitgever van het tijdschrift eJNR, ISSN 1871-5141

DE STATUS VAN HET PROCES-VERBAAL VAN DE TERECHTZITTING

SAMENVATTING

In onderstaand onderzoek wordt de status van het Proces-verbaal van de terechtzitting besproken aan de hand van de bestaande wettelijke voorschriften en jurisprudentie. Door de Hoge Raad. wordt een Proces-verbaal van een terechtzitting, beschouwd als de enige kenbron van het geen zich ter terechtzitting heeft voorgedaan. Het ontbreken van een Proces-verbaal lijdt tot nietigheid van de rechterlijke beslissing. In de praktijk blijkt dat op grove wijze de hand gelicht wordt met het verplicht opmaken van een Proces-verbaal, waardoor rechterlijke beslissingen de wettelijke status missen. Vooral in kort geding procedures ontbreekt herhaaldelijk het Proces-verbaal.

INLEIDING

Het structureel niet opmaken c.q. ontbreken van het verplichte proces-verbaal van de terechtzitting bij de verschillende rechtscolleges is een structureel verschijnsel. Herhaaldelijk blijkt, dat bij de verschillende rechtscolleges geen proces-verbaal van de terechtzittingen worden geweigerd, dan wel kan worden verstrekt, daar geen proces-verbaal blijkt te zijn opgemaakt, dan wel ontbreekt.

Volgens de Hoge Raad is het proces-verbaal de enige kenbron van de terechtzitting en de behandeling ter raadkamer. Ontbreekt dit proces-verbaal, dan is het vonnis/ arrest/ beschikking niet *traceerbaar noch verifieerbaar* en lijdt het vonnis/ arrest/ beschikking aan nietigheid. In de van toepassing zijnde wettelijke voorschriften en jurisprudentie zijn overvloedige aanwijzingen te vinden, dat te allen tijde een proces-verbaal van de terechtzittingen en de beraadslagingen ter raadkamer dient te worden opgemaakt. Dit betreft zowel strafrechtzaken als civiele zaken.

De geconstateerde gebreken betreffen gevoerde procedures bij diverse rechtscolleges, met name te 's- Hertogenbosch (1997 – 2003), te 's-Gravenhage (1998-1999), Eindhoven (1999-2000), Utrecht (2002), en Tilburg (2002-2003).

Indien geen proces-verbaal is opgemaakt kan op geen enkele wijze worden nagegaan of de bewijsmiddelen, de feiten, de standpunten, omstandigheden en grondslagen, welke in de procedure zijn ingebracht en bij de behandeling ter terechtzitting naar voren zijn gebracht, in de overwegingen en de beslissing van de rechter in zijn vonnis / arrest / beschikking, al of niet zijn meegenomen, zoals is neergelegd in het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, titel 1

Stichting Hollandpromote.com

Juridische Advisering, Mediation en Uitgever van het tijdschrift eJNR, ISSN 1871-5141

Algemene bepalingen van bewijsrecht, NEGENDE AFDELING, alsmede zoals is neergelegd in titel 2, Akten en vonnissen.

In het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering is dan ook op basis van die "Algemene bepalingen van bewijsrecht" te destilleren, dat de rechter zich traceerbaar en verifieerbaar dient te houden aan deze bepalingen en de van toepassing zijnde grondslagen. Door het niet opmaken van een proces-verbaal kan de rechter zich alle vrijheden voorbehouden in zijn vonnis / arrest / beschikking, daar niet kan worden nagegaan of er voldaan is aan de wettelijke (vorm)voorschriften en bepalingen dienaangaande. Verwezen wordt naar het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, DERDE AFDELING Algemene voorschriften voor procedures, artt. 19 tot en met 30 Rv en de van toepassing zijnde jurisprudentie van de Hoge Raad.

Voor het opmaken van een proces-verbaal in civiele zaken wordt verwezen naar het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, artt. 84, 88, 91, 279 lid 4, en 290 lid 2 Rv.

Voor strafzaken wordt verwezen naar het Wetboek van Strafvordering, artt. 25, 152, 153, 172, 175, 176, 281, 326, 344 lid 2 en 3, 362 lid 1 e.v., 378, 426d, 539f Sv. Deze opsomming beweert geenszins volledig te zijn.

Door het niet opmaken / ontbreken van een proces-verbaal, kunnen ingebrachte bewijsmiddelen en vormvoorschriften eenvoudig worden genegeerd. Geplaatst in dit perspectief is het niet opmaken / ontbreken van een proces-verbaal, een laakbaar en verwijtbaar handelen, daar de traceerbaarheid en de verifieerbaarheid van een vonnis/ arrest/ beschikking, niet langer is gewaarborgd.

TOELICHTING

In het onderstaande wordt de status en de van toepassing zijnde jurisprudentie vermeld, inzake het verplicht opmaken van een proces-verbaal. Daarna wordt een aantal gevoerde procedures, met hun schriftelijke bewijsmiddelen besproken, waaruit moge blijken, dat geheel ten onrechte, de griffier c.q. het rechtscollege / de rechter nagelaten heeft een proces-verbaal door de griffier te laten opmaken en te overgeleggen, zoals de wettelijke bepalingen en voorschriften dat voorschrijven. Ten onrechte menen sommige rechtscolleges te kunnen volstaan met een audiëntieblad.

DE STATUS VAN HET PROCES-VERBAAL

Het proces-verbaal is een door een ambtenaar / griffier opgesteld geschrift, waarin wordt weergegeven de zakelijke inhoud van wat door of ten overstaan van hem / haar is gezegd of door hem / haar is verricht of waargenomen en dat bestemd is om tot bewijs daarvan te dienen. Het is het enige bewijsmiddel van vormvoorschriften. Het proces-verbaal heeft de kracht van een authentieke akte ingevolge artt. 156 en 157 Rv en levert dwingend bewijs op. Opgemerkt wordt, dat uit het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering en uit het Wetboek van Strafvordering blijkt, dat ten aanzien van het verplicht opmaken van een proces-verbaal geen onderscheid wordt gemaakt naar de aard van de onderhavige procedure.

Dat altijd een proces-verbaal moet worden opgemaakt blijkt zowel uit het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering als wel uit het Wetboek van Strafvordering. Verwezen wordt naar onderstaande van toepassing zijnde wetsartikelen in het algemeen en in het bijzonder.

Stichting Hollandpromote.com

Juridische Advisering, Mediation en Uitgever van het tijdschrift eJNR, ISSN 1871-5141

Art. 279 Rv, lid 4 luidt: "*Van het verhandelde en van de zakelijke inhoud van de afgelegde verklaringen wordt een proces-verbaal opgemaakt, dat door de rechter voor wie de mondelinge behandeling heeft plaatsgevonden, en de griffier wordt ondertekend*".

Art. 290 Rv lid 2 luidt: "*De griffier verstrekt zo spoedig mogelijk een afschrift van processen-verbaal aan de verzoeker en aan de in de procedure verschenen belanghebbenden*".

Inzake een kort geding vermeldt "Wet tarieven in burgerlijke zaken" in art. 5 lid 1 c, het navolgende: "*Aan elke partij worden, ongeacht of door haar het vaste recht verschuldigd is, kosteloos verstrekt: één afschrift van alle akten en processen-verbaal die met betrekking tot de behandeling ter terechtzitting zijn opgemaakt*".

Dat altijd een proces-verbaal moet worden opgemaakt blijkt verder ook uit de volgende wetsartikelen. Art. 91 Rv luidt: "*De griffier verstrekt zo spoedig mogelijk een afschrift van processen-verbaal aan de eiser en aan de in het geding verschenen gedaagde*". Van Putten verwijst ook herhaald naar art. 279 Rv lid 4 en art. 290 Rv lid 2.

Voor wat betreft strafzaken wordt verwezen naar het Wetboek van Strafvordering.

Art. 326 Sv lid 1 vermeldt dienaangaande: "*De griffier houdt het proces-verbaal der terechtzitting waarin achtereenvolgens aantekening geschiedt van de in acht genomen vormen en van al hetgeen met betrekking tot de zaak op de terechtzitting voorvalt*". Zie ook verder art. 25 Sv e.v.

Ook de volgende wetsartikelen verwijzen allen naar het doen opmaken van een proces-verbaal: art. 84 derde lid Rv, art. 87, derde lid Rv, art. 88 derde lid Rv, artt. 180 en 184 Rv, art. 191, lid 2 Rv; voor een dagvaardingsprocedure wordt verwezen naar art. 201, derde en vierde lid Rv

Conclusie: ongeacht de aard van de onderhavige procedure, te allen tijde dient een proces-verbaal van de terechtzitting en de beraadslagingen ter raadkamer te worden opgemaakt.

HET AUDIËNTIEBLAD

Geheel ten onrechte menen sommige rechtscolleges in casu de rechtbank 's-Gravenhage, te kunnen volstaan met het opmaken van een audiëntieblad van de terechtzitting. Nadrukkelijk wordt gesteld, dat een audiëntieblad niet de status en de strekking heeft van een proces-verbaal. Het audiëntieblad kan slechts dienen als een soort presentielijst welke een proces-verbaal niet kan vervangen.

GEEN VERSCHIL VAN RECHTSOPVATTING PROCESSEN-VERBAAL IN BURGERLIJK RECHT EN STRAFRECHT

Vervolgens wenst Van Putten op te merken, dat er geen verschil van rechtsopvatting bestaat bij het opmaken / ontbreken en de status tussen processen-verbaal in het Burgerlijk Recht en het Strafrecht. Zoals verderop is vermeld, wordt in de diverse arresten van de Hoge Raad, betreffende het niet opmaken / ontbreken van de processen-verbaal, dan ook geen onderscheid gemaakt tussen strafzaken en civiele zaken. In de wet is geen enkele rechtsgrond te vinden van een verschil in rechtsopvatting in de status van de voorgeschreven processen-verbaal in de te onderscheiden procedures in civiele zaken en strafzaken.

Stichting Hollandpromote.com

Juridische Advisering, Mediation en Uitgever van het tijdschrift eJNR, ISSN 1871-5141

HET PROCES-VERBAAL IS DE ENIGE KENBRON VAN DE IN ACHT GENOMEN VORMEN

De Hoge Raad stelt in vele uitspraken / arresten / beschikkingen dat het proces-verbaal de enige kenbron is. De volgende arresten van de Hoge Raad werpen een nader licht op de status en het belang van het proces-verbaal. In haar arresten HR 8 november 1926, NJ 1926, 1342; HR 17 januari 1950, NJ 1950, 345 stelt de Hoge Raad: *"De feitelijke grondslag der middelen kan uitsluitend worden bewezen door het aangevallen arrest of vonnis en door het proces-verbaal der terechtzitting"*.

In het arrest van HR 22 juni 1931, NJ 1932, 87, stelt de Hoge Raad ook: *"Alleen het proces-verbaal is kenbron voor de ter terechtzitting in acht genomen vormen. Alleen hieruit kan worden gekend"*. En vervolgens: *"Het proces-verbaal der terechtzitting en het n.a.v. het onderzoek ter terechtzitting gewezen vonnis of arrest zijn de kenbronnen van gevoerde verweren"*, aldus HR 28 juni 1983, NJ 1984, 98; HR 24 februari 1987, NJ 1988, 540

"Alleen het proces-verbaal heeft bewijskracht ten aanzien van de in achtgenomen vormen. Indien dit niet vermeldt dat op straffe van nietigheid voorgeschreven vormvoorschriften zijn nagekomen, moet het ervoor worden gehouden dat dit niet is geschied. Het vonnis wordt nietig verklaard" Vaste rechtspraak. Zie ook HR 15 juni 1976, NJ 1976, 562.

De conclusie luidt dan ook, dat ongeacht de aard van de procedure alleen het proces-verbaal kenbron is voor de ter terechtzitting in acht genomen vormen. Alleen hieruit kan worden gekend.

NIETIGHEID VAN VONNIS EN BERAADSLAGINGEN TER RAADKAMER BIJ NIET OPMAKEN / ONTBREKEN VAN HET PROCES-VERBAAL

Vervolgens blijkt uit diverse arresten van de Hoge Raad dat, indien er geen proces-verbaal is opgemaakt of ontbreekt, dit leidt tot substantiële nietigheid van de uitspraak en de beraadslagingen ter raadkamer. De Hoge Raad stelt: *"Niet opmaken van een proces-verbaal van het onderzoek ter raadkamer brengt (substantiële) nietigheid van dit onderzoek mede"*. HR 10 juni 1958, NJ 1959, 38; HR 10 juni 1969, NJ 1969, 416; HR 21 december 1982, NJ 1983, 469; HR 22 april 1986, NJ 1986, 783.

Indien het proces-verbaal ontbreekt stelt de Hoge Raad het navolgende: *"Daar bij de stukken een proces-verbaal van de terechtzitting waarop de uitspraak is gedaan ontbreekt, kan niet worden nagegaan of het bepaalde in Sv 362, eerste lid, is in achtgenomen zodat het ervoor gehouden moet worden dat zulks niet het geval is, waaruit volgt dat het bestreden vonnis / arrest niet in stand kan blijven en de voorgestelde middelen geen bespreking behoeven"*. HR 27 februari 1962, NJ 1964, 291; HR 26 oktober 1976, NJ 1977, 93.

VERSCHIL TUSSEN PROCES-VERBAAL EN VONNIS

De Hoge Raad stelt, dat er een wezenlijk verschil bestaat tussen een proces-verbaal en een vonnis. In onderstaande arresten wordt benadrukt, dat een vonnis geen proces-verbaal is en

Stichting Hollandpromote.com

Juridische Advisering, Mediation en Uitgever van het tijdschrift eJNR, ISSN 1871-5141

een proces-verbaal geen vonnis. Van Putten moge hiervoor verwijzen naar de betreffende jurisprudentie: HR 30 november 1942, NJ 1943, 72; HR 1 maart 1943, NJ 1943, 378; HR 28 februari 1962, NJ 1964, 291: *"Het vonnis vermeldt wel dat het is uitgesproken ter terechtzitting van 12 januari 1942, maar bij de stukken ontbreekt een afschrift van het proces-verbaal van deze zitting. Alleen dit heeft bewijskracht t.a.v. de vormen. Er kan niet worden nagegaan of de uitspraak heeft plaatsgehad op de wijze van Sv 362. Het moet er voor worden gehouden dat dit niet het geval is"*.

Conclusie: indien geen proces-verbaal is opgemaakt / ontbreekt, lijdt het vonnis / arrest / beschikking aan substantiële nietigheid, zonder dat onderscheid gemaakt dient te worden tussen civiel of strafzaken. Bovendien kan met nadruk gesteld worden dat het vonnis het proces-verbaal niet kan vervangen.

TRACEERBAARHEID EN VERIFIEERBAARHEID

In dit verband wenst Van Putten verder ook op te merken, dat alleen het proces-verbaal het vonnis/ arrest / beschikking traceerbaar en verifieerbaar maakt, met dien verstande dat dus uitsluitend en alleen op grond van het proces-verbaal kan worden nagegaan of alle (vorm)voorschriften, grondslagen en bepalingen in acht zijn genomen en het rechtscollege niet in strijd heeft gehandeld met een goede procesorde.

Onder verwijzing naar het opgemelde dringt de vraag zich zelfs op: "hoe zou hoger beroep of appèl kunnen worden ingesteld, als niet kan worden gekend, doordat geen proces-verbaal is opgemaakt of ontbreekt?" Met andere woorden Van Putten is van mening, dat als geen proces-verbaal is opgemaakt of ontbreekt de *traceerbaarheid en verifieerbaarheid* van het vonnis / arrest / beschikking niet langer is gewaarborgd, daar de kenbron ontbreekt omtrent de in acht genomen vormen, vormvoorschriften, grondslagen en van al hetgeen met betrekking tot de zaak op de terechtzitting is voorgevallen. Derhalve hoger beroep kan materieel niet worden ingesteld.

Conclusie: bij niet opmaken / ontbreken van een proces-verbaal wordt hoger beroep ten principale materieel onmogelijk gemaakt, daar de kenbron ontbreekt.

CASUSSEN

Gelet op de overvloedige wettelijke voorschriften en jurisprudentie mag geconcludeerd worden dat keer op keer de rechtscollages, in rechterlijke procedures, zich niet hebben gehouden aan de (vorm)voorschriften en bepalingen inzake het verplicht opmaken van een proces-verbaal. Ter adstructie hiervan worden in het onderstaande verschillende procedures ter tafel gebracht, waaruit na onderzoek en navraag is gebleken, dat ter zake geen proces-verbaal is opgemaakt, c.q. het proces-verbaal ontbreekt.

Stichting Hollandpromote.com

Juridische Advisering, Mediation en Uitgever van het tijdschrift eJNR, ISSN 1871-5141

I. Het Gerechtshof te 's- Hertogenbosch

In de uitspraak met betrekking tot de art. 12 Sv procedure van 4 september 2002 van het gerechtshof te 's- Hertogenbosch, zaaknummer KI 02.0001, is uitgesproken dat de behandeling en de beschikking van 23 april 1998, zaaknummer KI. 97.119, lijden aan nietigheid wegens niet opmaken van het proces-verbaal. De beschikking is dan ook vernietigd.

II. De Rechtbank te Utrecht

De griffier van de Rechtbank te Utrecht stelt in haar schrijven van 29 november 2002 dat geen proces-verbaal is opgemaakt. Rechter Tj. Zuidema stelt in zijn antwoord van 3 februari 2003 op het schrijven van 30 december 2002 van de raadsman van Van Putten, mr. L. W. M. Hendriks, dat een proces-verbaal geen toegevoegde waarde heeft, daar het verhandelde tijdens de pleidooizitting doorgaans in essentie terug te vinden is in de overgelegde pleitnotities. Rechter Tj. Zuidema stelt Van Putten zelfs in de gelegenheid te bepalen welke aspecten achteraf nog in een proces-verbaal kunnen worden opgenomen. Naar de mening van Van Putten een volstrekt onjuiste rechtsopvatting. Op 27 februari 2003 antwoordt de raadsman van Van Putten, mr. L. W. M. Hendriks. Rechter Tj. Zuidema handhaaft zijn standpunt in zijn schrijven van 14 maart 2003 opnieuw.

III. De Arrondissementsrechtbank te 's-Gravenhage

De Arrondissementsrechtbank te 's-Gravenhage (uitspraak 15 juli 1998) en het Gerechtshof (arrest van 21 december 1999) te 's-Gravenhage volstaat met het opmaken van audiëntiebladen. Vermelding van de desbetreffende rolnummer / zaaknummers op de audiëntiebladen ontbreken. Processen-verbaal zijn niet opgemaakt en derhalve ook niet beschikbaar. Het op 5 oktober 1999 in het audiëntieblad opgenomen door de rechtbank gedane verzoek aan partijen tot het niet opmaken van een proces-verbaal is onrechtmatig.

IV. De Rechtbank te 's- Hertogenbosch (Kort Geding procedure)

De Coördinerend vice-president sector civiel recht te 's- Hertogenbosch, Mr. R. B. M. Keurentjes vermeldt in zijn schrijven van 3 januari 2003 en 11 maart 2003 in de zaak KG ZA 625, dat het opmaken van een proces-verbaal achterwege kan blijven. Hoger beroep wordt materieel gezien, dan ook onmogelijk gemaakt.

V. De rechtbank te Breda, sector Kanton, locatie Tilburg

Uit een afschrift van de rechtbank Breda, sector Kanton, locatie Tilburg van 11 april 2003, verklaart de griffier mr. J. Lousberg, namens Kantonrechter mr. C. Wallis, dat in de zaak 239000-CV-02/4259 geen proces-verbaal is opgemaakt. Hoger beroep wordt materieel gezien, ook hier onmogelijk gemaakt.

VI. Kantongerecht Eindhoven en Gerechtshof te 's- Hertogenbosch

Uit bijgaand schrijven van 5 februari 2003 kan worden opgemaakt dat van het vonnis van 28 januari 1999, zaaknummer 11002 te Eindhoven en het arrest van 6 oktober 2000 zaaknummer, 35269/HA-ZA 99-401 te 's- Hertogenbosch geen processen-verbaal zijn opgemaakt en derhalve ook niet beschikbaar. Geheel strijdig met een goede procesorde, worden na opvragen van de processen-verbaal, afschriften van beide vonnissen verstrekt. Deze vonnissen kunnen niet dienen als proces-verbaal. De bewijsmiddelen t.a.v. de vormen ontbreken.

Stichting Hollandpromote.com

Juridische Advisering, Mediation en Uitgever van het tijdschrift eJNR, ISSN 1871-5141

CONCLUSIES

1. Rechtscolleges maken structureel en systematisch inbreuk op de juiste procesorde, doordat zij ten onrechte van de terechtzitting en de beraadslagingen ter raadkamer geen proces-verbaal opmaken en diensgevolge geen proces-verbaal (kunnen) verstrekken;
2. Gelet op bestaande wettelijke voorschriften en jurisprudentie leidt het niet opmaken / ontbreken van een proces-verbaal tot substantiële nietigheid van het vonnis/ arrest / beschikking;
3. Alleen het proces-verbaal heeft bewijskracht heeft t.a.v. de in acht genomen vormen en alleen door het proces-verbaal is de traceerbaarheid en verifieerbaarheid van het vonnis / arrest / beschikking gewaarborgd;
4. Indien het proces-verbaal ontbreekt, kan hoger beroep materieel niet worden ingesteld, daar een hoger Rechtscollege de feitelijke grondslag der middelen niet kan bewijzen, noch kan kennen, daar de kenbron ontbreekt;
5. Het niet opmaken / ontbreken van het proces-verbaal tast de kwaliteit van de rechtspraak in ernstige mate aan, hetgeen toerekenbaar verwijtbaar ook kosten verhogend werkt;
6. De besproken procedures, vonnissen / arresten / beschikkingen sub I tot en met sub VI, lijden aan substantiële nietigheid.